

۳	 شروط طلاق
۳	 شرایط مرد طلاق دهنده
۳	 طلاق طفل ممیز
۳	 طلاق مجنون
۵	 طلاق ولی
۵	 طلاق اکراهی
۷	 طلاق بدون رضایت زن
۷	 طلاق دادگاه
۷	 شرایط زن مطلقه
۸	 طلاق در حال حیض و نفاس
۹	 ادعای زن نسبت به پاکي یا حیض
۹	 طلاق بعد از پاکي و قبل از غسل
۱۰	 طلاق زنی که حیض نمی شود
۱۰	 طلاق در نقاء متخلل
۱۰	 طلاق در طهر غیر موافقه
۱۱	 طلاق غایب
۱۲	 شرایط صیغه طلاق:
۱۳	 عربی بودن صیغه
۱۳	 شهادت عدلین
۱۵	 وکالت در طلاق
۱۶	 سه طلاقه
۱۷	 طلاق غیر شیعه
۱۸	 امر والدین به طلاق
۱۹	 اقسام طلاق :
۱۹	 طلاق بدعی
۱۹	 طلاق سنی
۲۰	 تعریف طلاق رجعی و بائن
۲۰	 اقسام طلاق بائن
۲۰	 تعریف خلع و مبارات
۲۱	 مقدار و کیفیت کراهت
۲۲	 اسباب تنفر در طلاق خلع
۲۳	 بذل مال
۲۴	 صیغه خلع
۲۵	 رجوع از بذل
۲۷	 رجعی عوض خلع
۲۷	 بذل نفقه ایام عده

۲۷	 ثمره بین رجعی و بائن
۲۹	 مبارات
۲۹	 فرق خلع و مبارات
۳۰	 احکام رجوع
۳۰	 رجوع در طلاق رجعی
۳۱	 اختلاف در رجعی بودن
۳۲	 اسقاط حق رجوع
۳۲	 احکام عده
۳۲	 موجبات عده
۳۳	 زنانی که عده ندارند
۳۳	 یائسه
۳۴	 بعد از يك حیض یائسه شدن
۳۴	 شك در یائسه شدن
۳۴	 عده حامل
۳۵	 عده حامل غیر مدخوله
۳۵	 عده مستقیمه الحیض
۳۶	 عده زنی که حیض نمی شود
۳۷	 عده ازدواج موقت
۳۸	 عده زنی که رحم ندارد
۳۸	 عده زن در صورت فسخ عقد
۳۸	 عده ارتداد
۳۸	 عده وطی به شبهه
۴۱	 عده زنا
۴۱	 عده وفات
	Error! Bookmark not defined. فوت زوج در زمان عده
۴۲	 عده زنی که شوهرش مفقود شده
۴۴	 جمع دو سبب در عده
۴۴	 جواز خروج زن از منزل در عده وفات
۴۵	 حداد
۴۶	 محلل

شروط طلاق

شرایط مرد طلاق دهنده

- شوهر در هنگام طلاق چه شرائطی باید داشته باشد؟

۱- عقل ۲- اختیار ۳- قصد

۴- بلوغ : شرط است (گلپایگانی خوئی تبریزی صافی نوری سیستانی)

: بنابر احتیاط واجب شرط است (امام اراکی)^۱

طلاق طفل ممیز

- چنانچه بچه ده ساله زن داشته باشد آیا صحیح است او را طلاق دهد؟

اگر بچه ده ساله زن خود را طلاق بدهد احتیاط مراعات شود (سیستانی وحید گلپایگانی اراکی)

طلاق دادن بچه ممیز که ده سال آن تمام شده است بنابر اظهر صحیح است (زنجانی . بهجت: ولی خلاف احتیاط است)^۲

طلاق بچه ده ساله صحیح نیست. (خوئی)^۳

طلاق بچه نه به مباشرت خودش ونه وکیل گرفتن علی الاحوط صحیح نیست اگرچه ممیز باشد وده سال داشته باشد (امام)^۴

طلاق مجنون

^۱ - توضیح المیائل مراجع م ۲۴۹۸. گلپایگانی هدایة العباد ج ۲ م ۱۳۶۵
^۲ - توضیح المسائل مراجع ج ۲ ذیل مساله ۲۴۹۸. توضیح المسائل وحید م ۲۵۶۲
^۳ - منهاج الصالحین ج ۳ م ۱۴۲۰
^۴ - امام تحریر الوسيله كتاب الطلاق م ۱

• آیا طلاق از طرف دیوانه صحیح است؟

قبل از بلوغ دیوانه بوده است :

۱- ولی با رعایت مصلحت می تواند (امام خوئی وحید سیستانی بهجت صافی)^۵

۳- ولی می تواند احتیاط مستحب با اذن حاکم شرع باشد (گلپایگانی)^۶

بعد از بلوغ دیوانه شده است:

۱- با رعایت مصلحت ولی می تواند (امام خوئی وحید سیستانی بهجت)^۷

۲- ولایت با حاکم است. احتیاط لازم آن است که حاکم شرع هم از ولی اذن بگیرد

(گلپایگانی. صافی)^۸

• اگر کسی در حالی که عاقل است شخصی را برای طلاق همسرش وکیل نماید، سپس دیوانه

گردد، آیا وکالتش باطل می شود؟

در دیوانگی همیشگی :

وکالت باطل می شود (اتفاق)^۹

دیوانگی گاه گاهی :

۱- وکالت باطل می شود (گلپایگانی . اراکی)

وکالت احتیاط واجب باطل است . (امام؛ مکارم)

^۵ - تحریر الوسيله كتاب الطلاق م ۲ منهاج الصالحين خوئي م ۱۴۲۰ منهاج الصالحين سيستاني م ۴۷۵. بهجت جامع المسائل ج ۴ ص ۱۲۷. توضيح المسائل صافي م ۲۵۵۰

^۶ - هداية العباد م ۱۳۶۷

^۷ - تحریر الوسيله كتاب الطلاق م ۱ منهاج الصالحين خوئي م ۱۴۲۰ منهاج الصالحين سيستاني م ۴۷۵. بهجت جامع المسائل ج ۴ ص ۱۲۸

^۸ - هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۶۷. صافي توضيح المسائل م ۲۵۵۰

^۹ - توضيح المسائل مراجع م ۲۲۶۸ و توضيح المسائل وحيد م ۲۳۲۰

در زمان دیوانگی : محل اشکال است (سیستانی)

وکالت بی اثر است (خوئی فاضل تبریزی صافی)

بعد از زمان دیوانگی : بطلان وکالت محل اشکال است (وحید خوئی فاضل تبریزی سیستانی صافی)^{۱۰}

طلاق ولی

• آیا برای ولی جایز است از طرف بچه طلاق بدهد، یا مدت را در عقد موقت بیخشد؟

در عقد دائم طلاق صحیح نیست (مشهور)

بنابر احتیاط واجب نمی تواند طلاق بدهد (مکارم)^{۱۱}

در متعه : اگر مصلحت برای صبی باشد جایز است (مشهور)^{۱۲}

بذل مدت صحیح است (خوئی)^{۱۳}

• آیا ولی حق دارد همسر فرزند خود که جنون گاهگاهی دارد، طلاق دهد؟

طلاق ولی از طرف دیوانه ادواری : صحیح نیست اگر چه جنونش طول بکشد. (سیستانی خوئی وحید)^{۱۴}

طلاق اکراهی

• معنی اکراه و اجبار بر طلاق یا غیر آن چیست؟

۱۰- گلپایگانی هدایة العباد ج ۲ م ۳۵۲ توضیح المسائل مراجع م ۲۶۸ و توضیح المسائل وحید م ۲۳۲۰. توضیح المسائل صافی م ۲۲۷۶

۱۱- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۴۲. امام تحریر الوسيلة كتاب الطلاق م ۲. خوئی وحید منهاج الصالحین م ۱۴۲۰. سیستانی منهاج ۴۷۴

گلپایگانی رساله م ۲۵۵۱ نوری رساله م ۲۵۳۷. فاضل رساله م ۲۶۰۹

۱۲- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۴۲. وحید م ۲۶۰۶

۱۳- منهاج الصالحین م ۱۴۲۰

۱۴- سیستانی منهاج الصالحین م ۴۷۴. منهاج الصالحین خوئی م ۱۴۲۰

اکراه، حمل کردن دیگری است بر ایجاد آنچه را که ایجاد آن را کراهت دارد با توعید بر ترک آن به اینکه چیزی را واقع می‌سازد که برای او یا کسی که به منزله او و جاری مجرای او قرار دارد، ضرر دارد مانند پدر و فرزندش از نظر جان یا عرض یا مال به شرطی که وادارکننده بر وقوع آنچه را که وعده می‌دهد قادر باشد و او علم یا گمان داشته باشد که اگر نکند او انجام می‌دهد بلکه یا خوف آن باشد اگر چه مظنون نباشد، و از نظر موضوع یا حکم به اکراه ملحق می‌شود آن موردی که او را به ایجاد چیزی که آن را کراهت دارد امر می‌کند با خوف مأمور از عقوبت او و اضرار او - اگر مخالفت کند - اگر چه توعید و تهدیدی واقع نشود. و اگر فعل را به جهت ترس اضرار دیگری بر او - در صورت ترکش - بدون آنکه او را ملزم کرده باشد، انجام بدهد ملحق به اکراه نمی‌باشد؛ پس اگر با زنی ازدواج کند سپس فکر کند که اگر آن زن بر ازدواج او باقی بماند چیزی از بعضی از متعلقین زن مانند پدر و برادرش مثلاً بر او واقع می‌شود پس به طلاق او پناه ببرد و طلاقش دهد طلاق او صحیح است.^{۱۵}

اگر کسی شوهر را به چیزی تهدید نکند و لکن خود شوهر بترسد که اگر همسرش را طلاق ندهد یا خانه‌اش را فروشد از طرف شخصی ضرری به او خواهد رسید، آیا این اکراه شمرده می‌شود؟

حکم از جواب قبلی روشن می‌شود

• آیا کسی که از روی اکراه یا اجبار یا در خواب یا اشتباه یا از روی شوخی زن خود را طلاق

دهد طلاقش صحیح است؟

طلاق باید به اختیار باشد پس در صورت اجبار طلاق باطل است و باید قصد طلاق داشته باشد پس اگر صیغه طلاق را به شوخی بگوید صحیح نیست. (اتفاق)^{۱۶}

• اگر همسرش را با اکراه طلاق داده، سپس بعد از اجرای صیغه رضایت دهد، آیا طلاق صحیح

است؟

^{۱۵} - تحریر الوسيلة - ترجمه؛ ج ۳، ص: ۵۸۱

^{۱۶} - توضیح المسائل مراجع م ۲۴۹۸

صحیح نیست و مثل عقد نیست. (امام خوئی وحید سیستانی گلپایگانی صافی)^{۱۷}

طلاق بدون رضایت زن

- آیا طلاق فقط حق مرد است، و اگر شوهر، طلاق را با تمام شرائط واقع کند ولیکن همسر او رضای نبوده یا از آن مطلع نباشد، صحیح است؟

طلاق حق مرد است و اطلاع زوجه لازم نیست (امام گلپایگانی سیستانی صافی)^{۱۸}

طلاق دادگاه

- طلاقهای دادگاه در چه صورتی صحیح است؟

از آنجایی که طلاق به دست مرد می باشد یا وکیل او در غیر این صورت باطل است و طلاق دادگاه در صورتی که به عنوان وکالت زوجه در طلاق باشد زمانی صحیح است که هنگام عقد به عنوان شرایط ضمن عقد در ۱۲ مورد عقد نامه ها زن وکیل در طلاق شده باشد و آن شرایط به زوجین تفهیم شده باشد. لازم به ذکر است امضا در عقد نامه ها مشکلی را حل نمی کند مگر اینکه در ضمن عقد خارج لازم مثل صلح آن شرایط ذکر شود وزن وکیل در طلاق شود.^{۱۹}

تذکر: در صورتی که طلاق دادگاه به خاطر وکالت نباشد بلکه به حکم حاکم باشد فرق می کند و نمی شود حکم به بطلان کرد و تابع شرایط است .

شرایط زن مطلقه

^{۱۷} - تحریر الوسيله كتاب الطلاق م ۸. هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۷۳. منهاج الصالحين سيستاني م ۴۸۳. منهاج الصالحين خوئي وحيد م ۱۴۲۰. هداية العباد صافي القول في شرائط الطلاق م ۱۳۷۴ (آدرس هداية العباد آيت الله سيستاني طبق نرم افزار الاحكام الشرعية است)
^{۱۸} - تحریر الوسيله كتاب الطلاق م ۹. هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۷۴. منهاج الصالحين سيستاني م ۵۰۹. هداي[العباد صافي القول في

شرایط الطلاق م ۹

^{۱۹} - برداشت از استفتائات مثل استفتائات امام ج ۳ س ۱۹

- شرایط زنی که طلاق داده می شود چیست و آیا طلاق همسر در از دواج موقت (متعه)

مانند همسر دائمی می باشد ؟

۱- عقد دائمه باشد ۲- زن از حیض و نفاس پاک باشد ۳- در طهر غیر مواقعه باشد

در متعه طلاق وجود ندارد و جدایی به تمام شدن مدت یا بذل مدت توسط زوج می باشد (اتفاق)^{۲۰}

طلاق در حال حیض و نفاس

- طلاق دادن زن در حال حیض و نفاس در چه صورتی صحیح است؟

۱- شوهرش با او نزدیکی نکرده باشد و فرقی بین قبل و دبر نیست

۲- حامله باشد ۳- به واسطه غایب بودن نتواند بفهمد که از حیض و نفاس پاک است یا نه (متعسرا از علم به

حیض و نفاس در حکم غایب است)^{۲۱} ۲۲

- اگر به خیال اینکه زن در حال حیض بوده طلاق دهد و بعد معلوم شد پاک بوده است حکم

چیست؟

طلاق صحیح است (اتفاق)^{۲۳}

- اگر به خیال اینکه زن پاک بوده است طلاق بدهد بعد معلوم شود حیض بوده است حکم چیست ؟

طلاق باطل است^{۲۴}

- اگر به پاکی (در عادت ماهانه نبودن) همسرش علم داشته و شک کند که آیا حیض شد یا نه ،

آیا طلاقش صحیح است؟

^{۲۰}- توضیح المسائل مراجع م ۲۴۹۹

^{۲۱}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۰

^{۲۲}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۰. سیستانی منهاج ج ۳ م ۴۸۵. تحریر الوسیله ج ۲ م ۱۰. منهاج الصالحین خوئی م ۱۴۲۱. هدایه العباد گلپایگانی

ج ۲ م ۱۳۷۵. هدایه العباد صافی ج ۲ م ۱۰

^{۲۳}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۱

^{۲۴}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۱

- ظاهراً طلاق صحیح است وصحت آن واقعا بستگی دارد به اینکه آیا واقعا پاک بوده یا دخول نشده یا نه (سیستانی) ^{۲۵}

ادعای زن نسبت به پاکی یا حیض

- اگر زن بگوید از حیض و نفاس پاکم و طلاق صورت بگیرد بعد منکر شود حکم آن چیست؟

انکارش قبول نمی شود مگر اینکه بینة بیاورد (خویی سیستانی وحید تبریزی گلیپایگانی) ^{۲۶}

- اگر زن بعد از طلاق ادعا کند که در زمان طلاق در حال حیض یا نفاس بودم حکم چیست؟

اگر زن چنین ادعایی بکند و شوهر منکر باشد قول شوهر همراه با قسم مقدم است. (خوئی وحید سیستانی)

سیستانی: مادامی که حرف شوهر خلاف ظاهر نباشد ^{۲۷}

آیا ادعای زن نسبت به پاکی (در عادت ماهانه نبودن) و عدم آن قبول می شود حتی اگر مورد اتهام باشد؟

باید حرف او را قبول کرد (امام فاضل نوری گلیپایگانی صافی خوئی تبریزی اراکی وحید)

اگر محل اتهام نباشد حرف او قبول است و در فرض محل اتهام بودن قبول حرف او محل اشکال است

(سیستانی)

حرفش قبول است مگر اینکه مورد سوءظن باشد (مکارم)

حرفش قبول است مگر اینکه اطمینان دارد که دروغ می گوید (بهجت زنجانی) ^{۲۸}

طلاق بعد از پاکی و قبل از غسل

- آیا طلاق زنی که پاک شده ولی غسل نکرده صحیح است؟

^{۲۵} - منهاج الصالحین ج ۳ م ۴۹۵

^{۲۶} - خویی وحید و تبریزی منهاج م ۱۴۲۴ سیستانی منهاج م ۴۹۶. مجمع المسائل ج ۲ س ۷۴۲

^{۲۷} - خوئی وحید منهاج م ۱۴۴۴. سیستانی منهاج م ۴۹۷

^{۲۸} - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۴۶۳. وحید توضیح المسائل م ۴۶۹

طلاق زنی که حیض نمی شود

- زنی که در سن من حیض است ولی حیض نمی شود آیا طلاقش صحیح است؟

باید سه ماه از آخرین نزدیکی آنها بگذرد آن موقع طلاق دادن او صحیح است. در غیر اینصورت صحیح نمی باشد ^{۳۰}. (اسبابی که جهت حیض نشدن ذکر شده: ۱- مریضی ۲- اصل خلقت ۳- خوردن قرص یا زدن آمپول ۴- شیر دادن ۵- برداشتن رحم)

طلاق در نقاء متخلل

- آیا طلاق دادن زن در نقاء متخلل (پاکی وسط حیض) صحیح است؟

جواب این سوال از مسأله نقاء متخلل در حیض مشخص می شود

۱- احتیاط کند (سیستانی صافی گلیاگانی)

۲- صحیح نیست (امام خوئی فاضل وحید نوری بهجت مکارم) ^{۳۱}

طلاق در طهر غیر مواقعه

- طلاق زن در طهر مواقعه در چه صورتی صحیح است؟

۱- یائسه باشد ۲- صغیره ۳- مسترابه (زنی که در سن من حیض است ولی حیض نمی شود) البته بعد از سه

ماه ۴- زن حامله ^{۳۲}

- اگر در هنگام حیض مجامعت شده است آیا در طهر بعد از آن طلاق صحیح است؟

^{۲۹}- توضیح المسائل مراجع م ۴۶۷ مکارم استفتائات ج ۳ س ۷۳۳

^{۳۰}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۷ و توضیح المسائل وحید م ۲۵۷۱

^{۳۱}- توضیح المسائل مراجع م ۴۴۴ بیک احکام آیت الله مکارم ش ۳۳ س ۱۰

^{۳۲}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۴

در این طهر طلاق صحیح نیست بلکه طلاق باید در طهری باشد که در حیض آن نزدیکی نشده باشد (امام خوئی سیستمی و حید گلپایگانی صافی اراکی فاضل)^{۳۳}

بنابر احتیاط واجب طلاقش صحیح نیست (مکارم)^{۳۴}

• اگر در طهر موقعه طلاق صورت بگیرد وبعد معلوم شود زن حامله بوده آیا طلاق صحیح است؟

۱- طلاق صحیح است (امام بهجت فاضل نوری)

۲- احتیاط واجب دوباره طلاق دهد (اراکي خوئی زنجانی: تا او را طلاق نداده معامله زن وشوهر با او نکنند . و حید)

۳- احتیاط مستحب دوباره طلاق دهند (گلپایگانی تبریزی صافی)^{۳۵}

۴- آن طلاق باطل است هر چند احتیاط خوب است به تجدید طلاق (سیستانی)

آیا طلاق زن یائسه در هر زمان صحیح است؟

بله صحیح است (امام گلپایگانی سیستمی)^{۳۶}

طلاق غایب

• چنانچه درحالی که از همسرش جدا می شود حائض یا نفساء باشد، چه زمانی می تواند او را طلاق دهد؟

^{۳۳} - تحریر الوسيله م ۱۶ منهاج الصالحين خوئی و حید م ۱۴۲۵ منهاج سیستمی م ۴۹۴ هداية العباد گلپایگانی و صافی م ۱۳۸۱ اراکی توضیح المسائل م ۲۵۱۸ فاضل الاحکام الواضحه م ۱۷۶۱

^{۳۴} - احکام النساء م ۸۰۰

^{۳۵} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۵ و وحید م ۲۵۶۹

^{۳۶} - تحریر م ۱۴ هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۷۹. سیستمی منهاج م ۴۹۱

باید تا مدتی که زنها معمولاً از حیض و نفاس پاک می شوند صبر کند . (اتفاق)^{۳۷}

چنانچه درحالی از همسرش جدا شود که از عادت پاک شده و با او نزدیکی کرده باشد، چه زمانی می تواند او را طلاق دهد؟

باید به قدری که زن معمولاً بعد از آن پاکی خون می بیند و دو باره پاک می شود صبر کند .

و این مدت : ۱- باید یکماه باشد (زنجانی وحید گلپایگانی)

۲- احتیاط واجب کمتر از یکماه نباشد (سیستانی خویی تبریزی مکارم)

۳- احتیاط مستحب کمتر از یکماه نباشد (فاضل)^{۳۸}

چنانچه درحالی از همسرش جدا شود که هم پاک ست وهم با او نزدیکی نکرده باشد، آیا هر زمانی که بخواهد می تواند طلاق بدهد؟

هر زمان بخواهد می تواند طلاق دهد ما دامی که نداند در حال حیض است اگر چه بعداً مشخص شود که مصادف با حیض بوده است (امام گلپایگانی صافی)^{۳۹}

• اگر زن حاضر باشد ولی امتناع از جواب دادن می کند حکم چیست ؟

حاضر ی که اطلاع از حالش متعسر و متعذر است در حکم غایب است (امام خویی وحید گلپایگانی صافی بهجت سیستانی فاضل مکارم نوری)^{۴۰}

شرایط صیغه طلاق:

^{۳۷} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۲

^{۳۸} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۶ گلپایگانی هدایه العباد م ۱۳۷۷ وحید رساله م ۲۵۷۰

^{۳۹} - تحریر م ۱۲ گلپایگانی هدایه العباد م ۱۳۷۷ صافی هدایه القول فی شروطه م ۱۲

^{۴۰} - امام تحریر م ۱۳ خویی وحید منهاج م ۱۴۲۱ و ۱۴۸۶ گلپایگانی و صافی هدایه العباد ۱۳۷۸ بهجت جامع المسائل ج ۴ ص ۱۳۲
۱۹۳۰ سیستانی منهاج الصالحین م ۴۹۰ فاضل الاحکام الواضحه م ۱۷۵۸ . نوری و مکارم توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۰

• آیا در طلاق صیغه خاصی شرط است؟

در طلاق صیغه خاص شرط است که انت طالق است. پس لفظ طلقت یا طلقتک یا انت مطلقه کافی نیست.^{۴۱}

• آیا انشاء طلاق با کنایه صحیح است؟

انشاء صیغه طلاق به کنایه صحیح نیست مثل تو جدایی فارقی، برو به خانه بابات.. (امام، خوئی وحید

گلپایگانی صافی سیستمی)^{۴۲}

عربی بودن صیغه

• آیا طلاق به غیر عربی صحیح است؟

۱- اگر خواندن به عربی صحیح ممکن نبود با سایر زبانها به صورت صحیح مانع ندارد (بجهت: احتیاط این

است که به عربی غیر صحیح هم بخواند. امام گلپایگانی صافی)^{۴۳}

۲- در صورتی که نتواند به صورت عربی صحیح بخواند و نتواند وکیل بگیرد به هر لفظی که مرادف صیغه

عربی آن است می تواند طلاق دهد (سیستمی)^{۴۴}

شهادت عدلین

• آیا طلاق باید در محضر دو شاهد عادل باشد؟

در طلاق شرط است که دو مرد عادل آن را بشنوند و لازم است شنیدن هم زمان باشد.^{۴۵}

و فرقی نمی کند که بگوید بشنوید یا شاهد باشید.

^{۴۱}- تحریر الوسيله القول في الصیغه م ۱ خوئی وحید منهاج م ۱۴۲۹ سیستمی منهاج م ۴۹۸ هداية العباد گلپایگانی صافی م ۱۳۸۳. الاحکام الواضحه فاضل م ۱۷۶۵. بهجت رساله عربي م ۱۹۳۴. ذیل مساله ۲۵۰۸ مراجع

^{۴۲}- تحریر م ۱ خوئی وحید م ۱۴۳۰ صافی هداية العباد م ۱۳۸۳. منهاج سیستمی ج ۳ م ۴۹۸

^{۴۳}- تحریر القول في الصیغه م ۳ گلپایگانی مجمع المسائل ج ۲ س ۶۷۵. صافی هداية العباد ج ۲ م ۳. بهجت توضیح المسائل مراجع ذیل م ۲۵۰۸

^{۴۴}- توضیح المسائل مراجع ذیل م ۲۵۰۸ ومسائل منتخبه م ۱۰۸۰

^{۴۵}- توضیح المسائل مراجع م. م ۲۵۰۸. منهاج خوئی م ۱۴۳۲. تحریر م ۹. منهاج سیستمی م ۵۰۴

• اگر دو شاهد عادل بواسطه تلفن صیغه طلاق را بشنود، صحیح است؟

بعید نیست صحیح باشد و احتیاط بر خلافش است (امام) ^{۴۶}

صحیح نیست (گلپایگانی) ^{۴۷}

• آیا باید دو شاهد عادل مرد باشند و شهادت زنان در طلاق کفایت نمی کند؟

شاهدین در طلاق باید دو مرد باشند (اتفاق) ^{۴۸}

و شهادت زن نه به تنهایی و نه منضما کافی نیست

• آیا صحیح است وکیل در طلاق شاهد در طلاق هم باشد، یا وکیل طلاق دهد و شوهر شاهد باشد؟

هر دو فرض جایز نیست. (امام خوئی سیستانی وحید گلپایگانی صافی) ^{۴۹}

• آیا عدالت معتبر در دو شاهد با عدالت در سایر موارد فرق می کند؟

مرا د از عدالت در دو شاهد طلاق همان عدالتی است که در سایر موارد مثل عدالت امام جماعت است. (امام سیستانی گلپایگانی) ^{۵۰}

• اگر به اعتقاد طلاق دهنده دو شاهد، عادل باشند و حال آنکه در واقع فاسق هستند، آیا طلاق

صحیح است؟

کسی که اطلاع از فسق آنها دارد نمی تواند آثار طلاق صحیح را بر آن قرار دهد. (گلپایگانی صافی) ^{۵۱}

بنابر احتیاط واجب کسی که اطلاع از فسق آنها دارد نمی تواند آثار طلاق صحیح را بر آن قرار دهد

(امام) ^{۵۲}

^{۴۶}- تحریر ج ۲ البحث حول المسائل المستحدثة منها: الراديو والتلفزيون ونحوهما ۹م

^{۴۷}- مجمع المسائل ج ۲ ص ۲۴۰

^{۴۸}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۰۸. تحریر م ۹. منهاج خوئی م ۱۴۳۲ و منهاج سیستانی م ۵۰۴ گلپایگانی هدایة العباد م ۱۳۹۱

^{۴۹}- تحریر م ۱۰. خوئی وحید منهاج م ۱۴۳۲. سیستانی منهاج م ۵۰۶. گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۱۳۹۲

^{۵۰}- تحریر م ۱۱ سیستانی منهاج م ۵۰۷. ارشاد السائل گلپایگانی م ۴۳۵

^{۵۱}- مجمع المسائل گلپایگانی. هدایة العباد م ۱۳۹۴

- چنانچه شاهد خودش را عادل نداند، آیا اعلان یا خروج از مجلس بر او واجب است؟

اگر شاهدان علم به فسق خود دارند نباید شاهد طلاق باشند. (خوئی تبریزی) ^{۵۳}

وکالت در طلاق

- آیا وکیل گرفتن در طلاق یا وکالت در توکیل جایز است؟

وکیل گرفتن و وکالت در وکالت هر دو جایز است. و فرقی بین حاضر و غایب نیست. ^{۵۴}

- آیا فرقی می کند بین این که حق طلاق با زن باشد یا زن وکیل در طلاق باشد؟

اگر در ضمن عقد شرط کند که حق طلاق با زن باشد. شرط باطل است.

اگر در ضمن عقد شرط کنند که زن وکیل در طلاق باشد چه به صورت مطلق و چه همراه با شرایط؛ صحیح است. (اتفاق) ^{۵۵}

- اگر زن شرط کرده باشد در صورتی که مرد او را در موارد دوازده گانه عقد نامه وکیل در

طلاق بکند خودش را به عقد مرد در می آورد آیا این عقد صحیح است؟

صحیح نیست زیرا عقد معلق می باشد و زمانی صحیح می باشد که شرط قید برای موکل فیه باشد. (امام) ^{۵۶}

- اگر زن در ضمن عقد وکیل در طلاق باشد آیا این وکالت قابل عزل است؟

۱- وکالت قابل عزل نیست (مشهور)

۲- وکالت قابل عزل است ولی حرام تکلیفی است (زنجانی)

۳- وکالت قابل عزل است (گلپایگانی صافی) ^{۵۷}

^{۵۲} - تحریر م ۱۲

^{۵۳} - صراط النجاة خوئی تبریزی ج ۱ س ۹۴۵.

^{۵۴} - تحریر م ۴ خویی وحید منهاج م ۱۴۲۸ سیستمی منهاج م ۵۰۲ گلپایگانی و صافی هدایه العباد م ۱۳۸۶

^{۵۵} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۳۹. امام استفتانات ج ۳ س ۵۴

^{۵۶} - تحریر القول فی الصیغه م ۵

• اگر در ضمن عقد شرایط ذکر نشده باشد و فقط در محضر شرایط را امضاء کرده اند آیا زن

می تواند طبق آن شرایط بدون حضور مرد طلاق بگیرد؟

با توجه به اینکه طلاق به دست مرد یا وکیل او می باشد و در مواردی به اذن حاکم می باشد در غیر این موارد طلاق باطل است و امضا بعد از عقد بالفرض که وکالت باشد وکالت عقد جایز است و قابل عزل است. پس اگر عزل کند طلاق صحیح نیست. ولی اگر عزل نکرده طلاق صحیح است.

• آیا اینکه زن وکیل در طلاق باشد فرقی بین اینکه طلاق به صورت شرط فعل باشد یا شرط

نتیجه وجود دارد؟

۱- اگر به نحو شرط نتیجه شرط شود که زن وکیل باشد این وکالت صحیح است (امام. فاضل) ^{۵۸}

۲- اگر شرط مذکور منجر به شرط فعل باشد نه شرط نتیجه و به زوجین تفهیم شود صحیح است (تبریزی) ^{۵۹}

شرط فعل و شرط نتیجه را تعریف کنید؟

معنی شرط فعل: انجام کاری را شرط کنند مثل اینکه زن در ضمن ازدواج شرط کند که اگر زوج او را طلاق دهد مثلاً نصف اموال خود را بلا عوض به او هدیه دهد

معنی شرط نتیجه: چیزی که نتیجه کاری است را شرط کنند. مثل وکالت در موردی که زن در ضمن عقد ازدواج بگوید من خودم را به شرط اینکه وکیل در طلاق باشم به زوجیت تو د ر آوردم.

سه طلاقه

^{۵۷} - خونی وحید منهاج م ۱۳۵۹. امام استفتانات ج ۲ ص ۱۰۵. فاضل جامع المسائل ج ۱ ص ۱۵۳۳. صافی وزنجانی توضیح المسائل مراجع ذیل م ۲۵۳۹. وگلیگانی ارشاد السائل م ۴۳۸. سیستانی و تبریزی ذیل مساله ۲۵۳۹ مراجع.

^{۵۸} - امام. استفتانات ج ۳ ص ۱۰۵. فاضل جامع المسائل ج ۱ م ۱۵۳۳

^{۵۹} - تبریزی. استفتانات ج ۱ ص ۳۳۴

• اگر طلاق دهنده صیغه طلاق را تکرار نماید یا با کلمه البته یا غیر آن تأکید کند، آیا فقط یک

طلاق واقع می شود؟

در این صورت فقط یک طلاق واقع می شود (امام. خوئی گلپایگانی صافی سیستانی) ^{۶۰}

• اگر در صیغه طلاق بگوید (هی طالق ثلاث) چند طلاق واقع می شود؟

اگر بگوید (هی طالق ثلاث) یک طلاق واقع می شود. (امام. خوئی) ^{۶۱}

در این صورت طلاق باطل است ولی اگر بگوید هی طالق هی طالق هی طالق در این صورت یک طلاق واقع

می شود و زیاده باطل است (خوئی باطل) ^{۶۲}

اگر با این صیغه اراده سه طلاقه کرده باشد یک طلاق هم واقع نمی شود. (گلپایگانی سیستانی) ^{۶۳}

• اگر در یک مجلس سه بار طلاق داده شود و در بین هر دو طلاق رجوع واقع شود مثلاً به

نیت رجوع دستش را بگیرد آیا سه طلاق واقع می شود؟

سه طلاق واقع می شود. (امام. گلپایگانی خوئی تبریزی) ^{۶۴}

طلاق غیر شیعه

• چنانچه شوهری طبق مذهب خودش (مذهب غیر شیعه) همسرش را سه طلاقه کند یا بدون

شروط معتبره نزد شیعه طلاق دهد، آیا ملزم به عمل به حکم طلاق می باشد؟

بله در این صورت ملزم به حکم طلاق می باشد. ^{۶۵}

^{۶۰}- تحریر ۷م خونی منهاج م ۱۴۳۳. سیستانی منهاج م ۵۱۱. مجمع المسائل ج ۲ س ۶۷۷. هدایة العباد م ۱۳۸۹

^{۶۱}- تحریر ۷م خونی منهاج م ۱۴۳۳

^{۶۲}- منهاج الصالحین فصل فی اقسام الطلاق م ۱۴۳۳

^{۶۳}- سیستانی منهاج م ۵۱۱ (آیت الله سیستانی تفصیلات دیگری هم دارد که به منبع رجوع شود). مجمع المسائل ج ۲ س ۶۷۷. هدایة العباد م ۱۳۸۹

^{۶۴}- تحریر ۷م. هدایة العباد م ۱۳۸۹. صراط النجاة خوئی تبریزی ج ۱ س ۱۵۰۵.

^{۶۵}- تحریر ۸م منهاج خوئی وحید م ۱۴۳۴. منهاج سیستانی م ۵۱۲. هدایة العباد م ۱۳۹۰

- مردی که شیعه نبوده و زن را طبق مذهب خود طلاق داده است آیا ازدواج با آن زن صحیح است؟

ازدواج با آن زن جایز است^{۶۶}

- اگر همسرش را بر طبق مذهب خود طلاق دهد مثلاً در یک مجلس سه طلاقه کند بصورتی که طبق مذهب شیعه جامع شرائط نمی باشد، حال چنانچه مستبصر (شیعه) بشود حکم طلاق باقی خواهند ماند؟

طلاق باقی نیست. (خوئی تبریزی گلپایگانی)

یک طلاق واقع می شود (سیستانی)^{۶۷}

امر والدین به طلاق

- اگر پدر یا مادر به فرزند بگوید همسرت را طلاق بده، آیا اطاعت ایشان واجب است؟

در صورتی که مخالفت آنها موجب اذیت و به حد عقوق نرسد طلاق دادن لازم نیست (گلپایگانی فاضل)^{۶۸}

خیر اطاعت لازم نیست (بهجت)^{۶۹}

- آیا صحیح است مردم به کسی که بچه دار نمی شود بگویند: زنت را طلاق بده، و در آینده مجدداً او را عقد کن؟

این عمل سفیهانه است با فرض این که باری تعالی بخواهد به آنها فرزند عطا فرماید عاجز نیست بدون طلاق به آنها فرزند عطا فرماید و آنچه می گویند بی اساس است (گلپایگانی)^{۷۰}

^{۶۶}- تحریر م ۸، خوئی وحید منهاج م ۱۴۳۴. تبریزی منهاج الصالحین ج ۲ م ۱۴۳۴. هداية العباد م ۱۳۹۰. منهاج سیستانی م ۵۱۲

^{۶۷}- خویی منية المسائل ص ۱۳۵ گلپایگانی ارشاد المسائل ص ۴۳۶. سیستانی منهاج م ۵۱۴. تبریزی صراط النجاة ج ۱ ص ۹۴۱

^{۶۸}- مجمع المسائل ج ۲ ص ۷۵۰ جامع المسائل ج ۱ ص ۴۳۰ س ۱۶۲۳

^{۶۹}- استفتا نات ج ۴ ص ۵۴۱

^{۷۰}- مجمع المسائل گلپایگانی ج ۲ ص ۷۵۴

اقسام طلاق :

• اقسام طلاق را بیان کنید ؟

۱- سنی : طلاق جامع الشرایط در نزد شیعه

۲- بدعی : طلاقی که فاقد شرایط و فاسد است نزد شیعه

طلاق بدعی

• اقسام طلاق بدعی را بنویسید ؟

۱- طلاق حائض یا نفساء در حال حضور زوج وامکان به دست آوردن شرایط طلاق

۲- طلاق در طهر مواقعه در غیر صغیره و یائسه و حامله

۳- طلاق معلق

۴- طلاق زنی که در سن من تحیض است و حیض نمی شود قبل از گذشتن سه ماه از آخرین نزدیکی

۵- طلاق بدون شهادت عدلین

۶- طلاق اجباری

۷- طلاق سه مرتبه بدون رجوع در بین (با تفصیلی که در مساله ذکر شد)^{۷۱}

طلاق سنی

• اقسام طلاق سنی چیست ؟

۱- طلاق رجعی ۲- طلاق بائن^{۷۲}

^{۷۱}-. منهاج خوئی وحید م ۱۴۳۳. هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۹۵. سیستانی ج ۳ م ۵۱۰.
^{۷۲}-. تحریر ج ۲ القول في اقسام الطلاق . منهاج خوئی وحید م ۱۴۳۵. هداية العباد گلپایگانی م ۱۳۹۵. سیستانی ج ۳ م ۵۱۳.

تعریف طلاق رجعی وبائن

• طلاق رجعی وبائن را تعریف کنید؟

طلاق بائن طلاقى است که برای زوج حق رجوع ندارد اعم از اینکه عده داشته باشد یا نداشته باشد .

رجعی: در این طلاق زوج حق رجوع در مدت عده را دارد . اعم از اینکه رجوع کند یا نه ^{۷۳}

اقسام طلاق بائن

• اقسام طلاق بائن را بنویسید؟

۱- طلاق قبل از دخول (قبلا یا دبرا)

۲- طلاق دختر قبل از بلوغ

۳- طلاق یائسه

البته این سه طلاق عده ندارد

۴- طلاق خلع

۵- طلاق مبارت

۶- سه طلاقى که در بین آنها رجوع حاصل شده است. ^{۷۴}

تعریف خلع ومبارات

• معنای طلاق خلع ومبارات چیست؟

طلاق خلع : طلاقى است که همراه با دو شرط باشد : ۱- بخشش مقداری مال از زوجه ۲- کراهت زوجه از

زوج

^{۷۳} - همان

^{۷۴} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۲ .

طلاق مبارات : طلاقی است که همراه با دو شرط باشد : ۱- بخشش مال از زوجه ۲- کراهت از دو طرف

رجعی : اگر کراهت در بین نباشد یا فقط از طرف زوج باشد طلاق رجعی است.^{۷۵}

مقدار و کیفیت کراهت

• مقدار کراهتی که در تحقق خلع شرط است چه مقدار است؟

احتیاط این است که کراهت در حدی باشد که بترسد که اگر طلاق نگیرد از طاعت خارج شود و در معصیت داخل شود. (مشهور)^{۷۶}

باید کراهت در حدی باشد که خوف خروج از طاعت و دخول در معصیت باشد (سیستانی وحید تبریزی مکارم)^{۷۷}

• اگر زوجه وکیل در طلاق باشد طلاق رجعی است یا بائن؟

طلاق رجعی است (گلپایگانی)^{۷۸}

• اگر طلاق به حکم حاکم باشد طلاق چه نوع طلاقی است؟

طلاق حاکم شرع زن شخصی را که نه حاضر است که مخارج زندگی او را بدهد و نه حاضر است او را طلاق بدهد تابع این است که چه شرایطی موجود باشد و چه قسم طلاقی واقع شود. (امام)^{۷۹}

طلاق حاکم شرع زن شخصی را که نه حاضر است که مخارج زندگی او را بدهد و نه حاضر است او را طلاق بدهد بائن است. (سیستانی، زنجانی)^{۸۰}

۷۵- تحریر کتاب الخلع و مبارات م ۱

۷۶- تحریر م ۱۳ خویی منهاج م ۱۴۸۳. هدایه گلپایگانی و صافی م ۱۴۸۰ الاحکام الواضحه فاضل م ۱۸۰۵

۷۷- وحیدمنهاج م ۱۴۸۳ تبریزی استفتائات ج ۲ س ۱۵۵۲. سیستانی منهاج م ۶۱۵ مکارم احکام النساء ص ۲۱۳

۷۸- مجمع المسائل ج ۲ س ۷۳۹

۷۹- استفتائات امام ج ۳ س ۴۱

۸۰- توضیح المسائل مراجع ذیل مساله ۲۵۲۲

به هر نوع که طلاق داده شود به همان نوع است (بهجت)^{۸۱}

اگر طلاق حاکم از باب امتناع شوهر از نفقه باشد طلاق بائن است و در غیر این صورت رجعی است. (تبریزی)^{۸۲}

از نظر رجعی بودن یا نبودن با طلاق های دیگر فرقی ندارد (فاضل)^{۸۳}

اسباب تنفر در طلاق خلع

• آیا در طلاق خلع اسباب و دلایلی که موجب تنفر زن از شوهر می شود باهم فرق دارند؟

در کراهت و تنفر زن فرقی نمی کند که کراهت به سبب خصوصیات ذاتی زوج باشد مثل قبیح منظر و سوء خلق یا نداری یا سبب بعض عوارض دیگر باشد مثل هوو یا زوج حقوق واجبه خود را انجام ندهد (امام گلپایگانی صافی سیستانی)

اگر کراهت به جهت ظلم به زن یا ندادن حقوق واجبه باشد خلع نیست. (خوئی وحید)^{۸۴}

• اگر شوهر همسر خود را اذیت کند و فحش و ناسزا بگوید یا ضرب و شتم کند وزن بخاطر

اینکه خود را خلاص کند چیزی را ببخشد آیا طلاق خلع است؟

۱- این طلاق خلع نیست ولی رجعی است. (امام فاضل گلپایگانی صافی خوئی وحید)

۲- طلاق مطلقا باطل است. (سیستانی)^{۸۵}

و گرفتن مال برای شوهر حرام است. (اتفاق)

^{۸۱} - استفتائات ج ۴ س ۵۴۲۸

^{۸۲} - استفتائات ج ۱ س ۱۶۹۹

^{۸۳} - جامع المسائل ج ۱ س ۱۵۸۹

^{۸۴} - تحریر م ۱۴ هدایه گلپایگانی م ۱۴۸۱. هدایه صافی م ۱۴۸۱. منهاج خوئی وحید م ۱۴۹۶. منهاج سیستانی م ۶۱۶.

^{۸۵} - تحریر م ۱. خوئی وحید منهاج م ۱۴۸۳. سیستانی منهاج م ۶۱۶.

• اگر شوهر بعض حقوق واجبه یا مستحبه زن را ادا نکند تا زن مهر خود را ببخشد آیا طلاق

خلع صحیح است؟

طلاق خلع صحیح است (امام . گلپایگانی . صافی . سیستانی) ^{۸۶}

طلاق خلع صحیح نیست (خوئی وحید) ^{۸۷}

بذل مال

• چیزی را که همسر به شوهر می بخشد تا او را طلاق خلع دهد چه مقدار باید باشد؟

معتبر است که صلاحیت برای تملیک داشته باشد اعم از اینکه به مقدار مهریه باشد یا کمتر یا بیشتر و لازم

است معین باشد اعم از اینکه عین باشد یا دین یا منفعت (اتفاق) ^{۸۸}

• اگر شخصی مجانا از طرف زن چیزی را به شوهرش برای طلاق خلع ببخشد، آیا صحیح است؟

در این صورت طلاق خلع واقع نمی شود ولی یا رجعی می شود یا بائن به حسب اختلاف موارد. (امام گلپایگانی

صافی خوئی وحید سیستانی) ^{۸۹}

• اگر پدر زن بگوید: دخترم را طلاق بده من مهر او را به عهده می گیرم که به تو بدهم، آیا این

عمل نسبت به دختر بالغه رشیده و نسبت به صحت فدیة برای طلاق خلع نفوذ دارد؟

ذمه داماد بری نمی شود.

اما در صحت طلاق سه قول است :

۱- اگر به لفظ طلاق خوانده یا بعدش صیغه طلاق را آورده طلاق رجعی است (امام) ^{۹۰}

^{۸۶}- تحریر م ۱۴. هدایه گلپایگانی م ۱۴۸۱. هدایه صافی م ۱۶. سیستانی منهاج م ۶۱۶

^{۸۷}- خوئی منهاج م ۱۴۹۶.

^{۸۸}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۳۵

^{۸۹}- تحریر م ۱۰ خوئی وحید منهاج م ۱۴۹۲. سیستانی منهاج م ۶۱۹. هدایه العباد گلپایگانی م ۱۴۷۷. هدایه العباد صافی م ۱۰

^{۹۰}- تحریر کتاب خلع م ۱۱.

۲- طلاق رجعی می شود گلبایگانی صافی^{۹۱}

۳- طلاق باطل است مگر اینکه با علم به ولایت پدر طلاق دهد که در این صورت صحیح است (سیستانی)^{۹۲}

• زن وشوهر در طلاق خلع چه شرائطی باید داشته باشد؟

شرایط زوج: ۱- بلوغ ۲- عقل ۳- اختیار ۴- قصد

در زوجه بلوغ و عقل شرط نیست و ولی بذل را قبول می کند. (خوئی وحید سیستانی)^{۹۳}

• آیا برای هر یک از زن وشوهر جایز است که طلاق خلع را شخصا اجرا نمایند یا دیگری را در

انشاء صیغه و دیگر شرائط آن وکیل نمایند؟

هر یک از زن وشوهر خودشان یا به وکالت می توانند اجرای صیغه طلاق خلع بکنند و همچنین در بذل مال^{۹۴}

صیغه خلع

• خود زوجین یا وکیل از طرف آنها چگونه باید صیغه طلاق خلع را اجراء نمایند؟

اگر خود زوجین اجرای طلاق کنند:

زوجه بگوید: بذلت لک کذا علی ان تطلقنی

بعد مرد بگوید: انت مختلعه علی کذا فانت طالق

آیت الله خوئی وحید: مختلعه وبه کسر تلفظ کردن اشکال است.^{۹۵}

آیت الله سیستانی: مختلعه وبه فتح تلفظ کردن اشکال دارد.^{۹۶}

^{۹۱} - هدایة العباد گلبایگانی و صافی م ۱۴۷۸

^{۹۲} - منهاج ج ۲ سیستانی م ۶۲۲

^{۹۳} - منهاج خوئی و وحید م ۱۴۸۵. منهاج سیستانی م ۶۱۳ و ۶۱۴

^{۹۴} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۹ و ۲۵۳۰

^{۹۵} - منهاج خوئی و وحید م ۱۴۸۲

^{۹۶} - منهاج سیستانی م ۶۱۲

اگر وکیل در بذل و وکیل در طلاق یک نفر باشد :

عن موکلتی فاطمه بذلت مهرها لموکل محمد لیخلعها علیه

بعد بگوید : زوجه موکلی خالعتها علی ما بذلت هی طالق

لازم به ذکر است برخی فرموده‌اند : زوجه موکلی خالعتها علی ما بذلت فهی طالق (سیستانی مکارم زنجانی اراکی)

اگر وکیل در بذل شخصی و وکیل در طلاق شخص دیگر باشد کیفیت اجرای صیغه طلاق این چنین است:

وکیل زن بگوید: بذلت لک کذا علی ان تطلق موکلتی فاطمه

وکیل مرد بگوید: موکلتک فاطمه زوجه موکلی مختلعه علی کذا فهی طالق.^{۹۷}

رجوع از بذل

• چه زمانی جایز است زن از آنچه بخشیده برگردد و مرد از طلاق وجه زمانی جایز نیست؟

اگر زن در بین عده طلاق خلع یا مبارات از بخشش خود برگردد شوهر می تواند رجوع کند و بدون عقد دوباره او را زن خود قرار دهد (اتفاق)^{۹۸}

• مواردی که رجوع بما بذل در طلاق خلع جایز نیست چیست؟

۱- در طلاق سوم ۲- یائسه ۳- غیر مدخوله ۴- در صورتی که با زن چهارم ازدواج کرده باشد.

۵- در صورتی که با خواهر زنی که طلاق خلع داده ازدواج کرده است. (امام خوئی وحید)^{۹۹}

• آیا رجوع زن به ما بذل در صورتی که مرد مطلع نشود صحیح است؟

صحیح نیست و اثری برای رجوع ندارد. (امام . خوئی وحید. گلیپایگانی صافی سیستانی)^{۱۰۰}

^{۹۷}- توضیح المسائل مراجع ۲۵۲۹

^{۹۸}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۳۴

^{۹۹}- تحریر ج ۲ کتاب الخلع م ۱۷. منهاج خوئی وحید م ۱۴۸۷

• آیا جایز است که زن فدیة طلاق خلع را شیر دادن به طفل شوهر یا حضانت و سرپرستی از او

یا طفل دیگری که متعلق به شوهر است، قرار دهد؟

بلی میتواند ولی شرط است که مدت آن معلوم باشد (امام گلپایگانی صافی سیستانی) ^{۱۰۱}

• چنانچه چیزی را که زن در مقابل طلاق خلع به شوهر می بخشد آشکار شود که ملک دیگری

بوده، یا از چیزهایی باشد که مسلمان مالک نمی شود مثل شراب، آیا طلاق صحیح خواهد بود؟

اگر علم داشته باشد که مال خودش نیست :

۱- بذل باطل و طلاق خلع هم باطل است و طلاق رجعی می شود. (امام گلپایگانی صافی) ^{۱۰۲}

۲- خلع باطل است (خوئی وحید) ^{۱۰۳}

۲- بذل باطل است و طلاق خلع هم باطل است بلکه مطلق طلاق باطل است مگر اینکه صیغه طلاق خوانده یا

قصد وقوع طلاق را داشته باشد حتی بدون عوض که در این صورت یا رجعی است یا بائن بر حسب اختلاف

موارد. (سیستانی) ^{۱۰۴}

اگر علم نداشته باشد: ۱- مشهور قائل به صحت خلع و ضامن بودن مثل ان هستند ولی در این قول محامی

ایت. (امام گلپایگانی صافی) ^{۱۰۵}

۲- خلع صحیح نیست و بذل هم باطل است (خوئی و وحید) ^{۱۰۶}

^{۱۰۰} - تحریر م ۱۷. خوئی وحید منهاج م ۱۴۸۷ گلپایگانی صافی هدایه م ۱۴۸۴ منهاج سیستانی م ۶۳۰

^{۱۰۱} - تحریر م ۹. منهاج سیستانی م ۶۱۷. هدایه گلپایگانی و صافی م ۱۴۷۶

^{۱۰۲} - تحریر م ۱۲. هدایه العباد م ۱۴۷۹

^{۱۰۳} - منهاج خوئی وحید م ۱۴۸۹

^{۱۰۴} - منهاج سیستانی م ۶۲۰

^{۱۰۵} - تحریر م ۱۲. هدایه العباد م ۱۴۷۹

^{۱۰۶} - منهاج خوئی وحید م ۱۴۸۹

۳- بذل باطل وبعید نیست که طلاق مطلقا باطل باشد. (سیستانی)^{۱۰۷}

رجعی عوض خلع

- اگر زن چیزی را به شوهر ببخشد و شوهر یا وکیل شوهر عمدا یا اشتباها او را طلاق رجعی داده آیا صحیح است؟

اگر وکالت در طلاق خلع یا مبارات داشته و طلاق رجعی داده طلاق صحیح نیست. (گلپایگانی)^{۱۰۸}

بذل نفقه ایام عده

- در صورتی که زن با کراهتی که از زوج دارد نفقه ایام عده خود را به زوج به بخشد آیا در تحقق خلع کافی است؟

بذل نفقه ایام عده صحیح نیست و عوض خلع نمی شود بذل ما لم یجب باطل است (تبریزی)^{۱۰۹}

اگر در مقابل بذل نفقه ایام عده واقع شده ظاهرا آن طلاق خلعی واقع شده و صحیح است ولی چون زوجه نفق ایام عده را قبل از استحقاق که هنوز مالک نبوده بذل کرده باید به مقدار آن به شوهر بدهد و در طلاق خلع زن نفقه طلبکار نیست (گلپایگانی)^{۱۱۰}

بذل نفقه ایام عده کافی نیست زیرا هنوز نفقه ای واجب نشده به علاوه زوجه مختلعه نفقه ندارد نفقه مخصوص مطلقه رجعیه است بنابر این طلاق رجعی است (مکارم)^{۱۱۱}

ثمره بین رجعی و بائن

- ثمره بین طلاق رجعی و خلع و مبارات چیست؟

۱- در رجعی زوجه در ایام عده حق نفقه دارد ولی در خلع نه^{۱۱۲}

^{۱۰۷}- منهاج سیستانی م ۶۲۰

^{۱۰۸}- گلپایگانی مجمع المسائل ج ۲ س ۶۹۳

^{۱۰۹}- تبریزی استفتائات ج ۲ س ۱۵۵۲

^{۱۱۰}- گلپایگانی مجمع المسائل ج ۲ س ۶۹۶

^{۱۱۱}- مکارم استفتائات ج ۳ س ۷۴۶

- ۲- در رجعی زوج حق رجوع دارد ولی در خلع نه مگر زوجه به ما بذل رجوع کند.^{۱۱۳}
 - ۳- در ایام عده طلاق رجعی نمی تواند با خواهر او ازدواج کند ولی در خلع می تواند.^{۱۱۴}
 - ۴- در ایام عده طلاق رجعی نمی تواند با دختر خواهر و برادر او ازدواج کند ولی در خلع می تواند.^{۱۱۵}
 - ۵- در رجعی اگر مرد بمیرد عده طلاق زن تبدیل به عده وفات می شود ولی در خلع نه.^{۱۱۶}
 - ۶- در رجعی اگر زن بمیرد مخارج کفن و دفن بر زوج است بر خلاف خلع.^{۱۱۷}
 - ۷- در رجعی زوج حق بیرون کردن زوجه را از خانه ندارد بخلاف خلع.^{۱۱۸}
 - ۸- در رجعی در صورت مرگ زوجین هر کدام از آنها می توانند دیگری را غسل دهند بر خلاف خلع
 - ۹- در عده طلاق رجعی زن بدون اجازه شوهر نمی تواند از خانه خارج شود بخلاف خلع.^{۱۱۹}
 - ۱۰- در زمان عده طلاق رجعی نگاه با شهوت به همسر خود جایز است بخلاف خلع.^{۱۲۰}
 - ۱۱- در زمان عده خواستگاری جایز نیست ولی تعریض در غیر رجعی مانعی ندارد.^{۱۲۱}
- سیستانی: تعریض و تصریح بنا بر احتیاط لازم در طلاق رجعی جایز نیست ولی در طلاق بائن جایز است.^{۱۲۲}
- ۱۲- عقد دوباره برای شوهر در زمان عده طلاق رجعی اشکال دارد ولی در طلاق خلع جایز است عقد واقع شود چه دائم و چه موقت.^{۱۲۳}

^{۱۱۲}-تحریر فصل فی النفقات م ۶
^{۱۱۳}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۴
^{۱۱۴}-هدایة العباد م ۱۴۵۷
^{۱۱۵}- هدایة العباد م ۱۴۵۷
^{۱۱۶}- تحریر م ۳ خوبی وحید منهاج م ۱۴۵۴ هدایة ۱۴۲۵ سیستانی منهاج م ۵۸۰ مجمع المسائل ج ۲ س ۷۱۴
^{۱۱۷}- عروه م ۸ احکام میت
^{۱۱۸}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۳
^{۱۱۹}-تحریر احکام اموات م ۷ عروه فصل یجب المماثلة
^{۱۲۰}- عروه کتاب النکاح
^{۱۲۱}- عروه م ۳ فصل تزویج فی العده
^{۱۲۲}- سیستانی منهاج ج ۳ م ۱۹۹
^{۱۲۳}- عروه م ۳

۱۳- در عده طلاق رجعی حکم زنا با زن شوهر دار را دارد ولی در طلاق خلع بنا بر نظر مشهور علما حرام نمی شود.^{۱۲۴}

۱۴- زن و شوهر در ایام طلاق رجعی از یکدیگر ارث می برند بخلاف خلع^{۱۲۵}

۱۵- عقد زن چهارم برای شوهر در زمان عده طلاق رجعی جایز نیست بخلاف خلع و مبارات.^{۱۲۶}

مبارات

• طلاق مبارات چیست؟

اگر زن و شوهر یکدیگر را نخواهند و از هم کراهت داشته باشند وزن مالی را به مرد بدهد که او را طلاق دهد آن طلاق را مبارات گویند (اتفاق)^{۱۲۷}

فرق خلع و مبارات

• فرق طلاق خلع و مبارات چیست؟

۱- در خلع کراهت از زوجه است و در مبارات کراهت دو طرفه است.

۲- در خلع فرقی نمی کند که بذل زوجه به اندازه مهریه باشد یا کمتر باشد یا بیشتر ولی در مبارات نباید بیشتر از مهر باشد.

واجب است بیشتر نباشد و به احتیاط واجب کمتر از مهر باشد (فاضل مکارم ،^{۱۲۸}

سیستانی: بیشتر از مهر نباشد و بنا بر احتیاط کمتر از مهر باشد)^{۱۲۹}

^{۱۲۴}- عروه م ۲۰ التزویج فی العده

^{۱۲۵}- تحریر القول فی العده و طی الشبهه م ۱۱

^{۱۲۶}- هدایة العباد م ۱۴۵۷

^{۱۲۷}- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۳۱

^{۱۲۸}- توضیح مراجع م ۲۵۳۵

^{۱۲۹}- منهاج م ۶۳۲

۳- در خلع صیغه طلاق به لفظ خالعت و خلعت و طالق هر دویه تنهایی واقع می شود ولی در مبارات به لفظ بارأت تنها:

۱- واقع نمی شود و لازم است به همراه طلاق باشد. (امام . گلپایگانی . صافی . خوئی) ^{۱۳۰}

۲- به احتیاط واقع نمی شود و لفظ طالق لازم دارد. (سیستانی خوئی وحید) ^{۱۳۱}

احکام رجوع

رجوع در طلاق رجعی

کیفیت رجوع در طلاق رجعی چگونه است ؟

در طلاق رجعی مرد به دو قسم می تواند به زن رجوع کند

۱- حرفی بزند که معنایش این باشد که او را دو باره زن خود قرار داده است

۲- کاری کند که از آن بفهمند رجوع کرده است . ^{۱۳۲}

• آیا در تحقق رجوع به قول لفظ خاصی معتبر است ؟

لفظ خاص معتبر نیست بلکه هر لفظی که معنای رجوع را بفهماند کافی است . و عربیت هم شرط نیست . (امام

گلپایگانی صافی سیستانی خوئی وحید) ^{۱۳۳}

• آیا در وطی قصد رجوع شرط است ؟

در وطی قصد شرط نیست بلکه بدون قصد هم محقق میشود حتی با قصد عدم (مراجع) ^{۱۳۴}

^{۱۳۰} -تحریر ج ۲ م ۱۹ هدایه العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۸۶ منهاج م ۱۴۹۷

^{۱۳۱} -منهاج سیستانی م ۶۳۲ . منهاج خوئی وحید م ۱۴۹۷

^{۱۳۲} -توضیح مراجع م ۲۵۲۴

^{۱۳۳} -تحریر القول فی الرجعه م ۱ منهاج سیستانی م ۵۳۱ منهاج خوبی وحید م ۱۴۴۰ هدایه العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۶۱

^{۱۳۴} - توضیح ذیل م ۲۵۲۴ . گلپایگانی و صافی هدایه العباد م ۱۴۶۲ . وحید منهاج م ۱۴۴۰ . تحریر م ۲ . بهجت استفتانات ج ۴ س ۵۴۸۴ . فاضل جامع المسائل ج ۱ س ۱۶۰۹

• آیا رجوع در طلاق رجعی با دست زدن به بدن و یا بوسه و لمس تحقق پیدا می کند؟

- ۱- قصد رجوع لازم است و بدون قصد رجوع، رجوع محقق نمی شود. (خوئی وحید)^{۱۳۵}
- ۲- قصد رجوع لازم نیست حتی با قصد عدم هم رجوع محقق می شود بیهی که قصد فعل داشته باشد و گرنه از غافل یا ساهی یا نائم و مانند آنها قبول نیست. (صافی و گلپایگانی)^{۱۳۶}
- ۳- قصد رجوع لازم نیست. و اگر قصد عدم رجوع کرد تحقق رجوع محل تامل است. (امام)^{۱۳۷}
- ۴- بدون قصد رجوع به احتیاط واجب رجوع محقق نمی شود. (سیستانی)^{۱۳۸}
- ۵- قصد رجوع ملازم این افعال است. (بهجت)^{۱۳۹}
- ۶- بدون قصد رجوع مشکل است (فاضل)^{۱۴۰}

• اگر شوهر در ایام عده رجعی به همسر خود نگاه با شهوت انجام دهد رجوع حساب می شود؟

بدون قصد رجوع، رجوع محقق نمی شود (سیستانی خوئی وحید فاضل)^{۱۴۱}

اختلاف در رجعی بودن

• اگر شوهر ادعا کند که طلاق همسرش رجعی و بعد از نزدیکی بوده و او حق رجوع دارد و

زن ادعا کند که طلاق بائن بوده و قبل از نزدیکی بوده حکم چیست؟

قول زن همراه با قسم مقدم است. (امام گلپایگانی صافی)^{۱۴۲}

قول زن همراه با قسم مقدم است مگر اینکه خلاف ظاهر باشد. (سیستانی)^{۱۴۳}

^{۱۳۵} - منهاج م ۱۴۴۰

^{۱۳۶} - هدایة العباد م ۱۴۶۲

^{۱۳۷} - تحرير القول في الرجعه م ۲

^{۱۳۸} - منهاج م ۵۳۱

^{۱۳۹} - استفتائات ج ۴ م ۵۴۸۲

^{۱۴۰} - جامع المسائل ج ۱ س ۱۶۰۹

^{۱۴۱} - منهاج سيستاني ج ۳ م ۵۳۱ منهاج م ۱۴۴۰ جامع المسائل ج ۱ س ۱۶۰۹

^{۱۴۲} - امام تحرير ج ۲ م ۷ القول في الرجعه - هدایه العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۶۶.

اسقاط حق رجوع

- آیا رجوع حق است و قابل اسقاط یا حکم شرعی است و قابل اسقاط نیست؟

حکم شرعی است و غیر اسقاط است و اگر ساقط هم بکند ساقط نمی شود. (امام گلپایگانی صافی سیستانی)^{۱۴۴}

- اگر شوهر حق رجوعی به عوض صلح نماید آیا حق رجوع ساقط می شود و می تواند رجوع

کند یا نه؟

مصالحه صحیح است و لازم است که رجوع ننماید ولی حق رجوع ساقط نمی شود. (آیات عظام: خویی -

تبریزی - سیستانی - زنجانی - صافی - وحید)

مصالحه باطل است و حق رجوع از بین نمی رود و می تواند رجوع کند. (آیات عظام: اراکی - فاضل -)^{۱۴۵}

حق رجوع از بین نمی رود و می تواند رجوع کند. (امام)^{۱۴۶}

احکام عده

موجبات عده

- اسباب عده چیست؟

۱- طلاق ۲- فسخ ۳- انفساخ ۴- انقضاء مدت یا بذل مدت در عقد موقت ۵- موت زوج ۶- وطی به

شبهه (امام)^{۱۴۷}

^{۱۴۳} - سیستانی منهاج الصالحین ج ۳ م ۵۳۹.

^{۱۴۴} - امام تحریر ج ۲ م ۷ القول فی ... - هدایة العباد صافی و گلپایگانی ج ۲ م ۱۴۶۷ - سیستانی - منهاج الصالحین - ج ۳ م ۵۴۰.

^{۱۴۵} - توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۵۲۶.

^{۱۴۶} - توضیح المسائل مراجع ج ۲ م ۲۵۲۶.

^{۱۴۷} - تحریر الوسيله القول فی العدد.

زنانی که عده ندارند

• چه زنانی عده ندارند؟

۱- غیرمدخوله (مگر اینکه حامله باشد به جذب یا انزال)

۲- صغیره (نه سال تکمیل نشده)

۳- یائسه (امام سیستانی)^{۱۴۸}

مقصود از دخولی که موجب عده است چیست؟

مطلق وطی و لودبراً و دخول تحقق پیدا می کند غیوبت تمام حشفه چه در دبر و چه در قبل اگر چه انزال نشود. (آیات عظام: امام- گلپایگانی- صافی- خویی- وحید)^{۱۴۹}
نکته: اگر دخول حاصل نشود ولی منی به طریقی در فرج داخل شود زن در حکم مدخوله است.^{۱۵۰}

یائسه

• در چه سنی زن یائسه می شود و دیگر حیض نمی شود؟

۱- در غیر سیده ۵۰ سال و در سیده ۶۰ سال و احتیاط مستحب آن است که نسبت به ازدواج تا ۶۰

احتیاط کنند و برای رجوع از ۵۰ سال به بعد احتیاط کند (آیات عظام: امام گلپایگانی و صافی)^{۱۵۱}

۲- از ۵۰ تا ۶۰ سال اگر زن خون می بیند باید عده نگه دارد. (آیات عظام: خویی- تبریزی)^{۱۵۲}

۳- سن یائسگی برای عده اگر خون قطع شود و یأس از برگشت خون باشد پنجاه سال است هم در

قریشی هم غیر قریشی (آیت الله سیستانی)^{۱۵۳}

^{۱۴۸}- تحریر القول فی العدد ۱- منهاج الصالحین ج ۳ م ۵۴۴ و ۵۴۲.

^{۱۴۹}- تحریر القول فی عده الفراق ۲- گلپایگانی و صافی هدایة العباد ج ۲ م ۱۴۰۸- منهاج الصالحین ج ۳ م ۵۴۳- منهاج الصالحین ج ۲ خویی و وحید م ۱۴۴۵ الاحکام الواضحه ص ۳۹۹ م ۱۷۸۴.

^{۱۵۰}- منهاج سیستانی ج ۳ م ۵۴۳.

^{۱۵۱}- هدایة العباد گلپایگانی ج ۲ م ۱۴۰۹. تحریر الوسیله ج ۲ القول فی عده الفراق...

^{۱۵۲}- صرارة النجاة ج ۲ س ۱۷۰۵.

- ۴- سیدهبعد از شصت سال و غیر سیده بعد از ۵۰ سال قمری (آیات عظام: فاضل - بهجت)^{۱۵۴}
- ۵- زن سید و غیر سید هر دو بعد پنجاه سال یائسه میشوند مگر خونی که می بینند با صفات حیض باشد که در اینصورت بای مطابق آن عمل کنند. (آیت الله مکارم)^{۱۵۵}

• محاسبه سن یائسگی قمری به شمسی؟

- ۱- ۶۰ سال قمری برابر است با ۵۸ سال و ۲ ماه و ۱۸ روز شمسی و ۵۰ سال قمری برابر است با ۴۸ سال و ۶ ماه و ۱۷ روز شمسی (آیت الله بهجت)^{۱۵۶}
- ۲- ۶۰ سال قمری ۵۸ سال (۷۷ روز ۱۲ ساعت) و ۵۰ سال قمری ۴۸ سال ۱۷۹ روز (آیت الله فاضل)^{۱۵۷}

بعد از یک حیض یائسه شدن

• اگر زن قبل از یائسه شدن طلاق بگیرد و یک مرتبه خون ببیند و بعد یائسه شود تکلیف چیست؟

اگر یک مرتبه خون ببیند دو ماه دیگر عده نگهدارد و اگر دو مرتبه خون ببیند یک ماه. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - صافی - گلپایگانی - سیستانی - تبریزی)^{۱۵۸}

شک در یائسه شدن

• زنی که شک دارد یائسه شده است یا نه و خونی ببیند و نداند حیض است یا نه تکلیف چیست؟

باید بنا بگذارد که یائسه نشده. (مراجع)^{۱۵۹}

عده حامل

^{۱۵۳} - سیستانی ج ۳ م ۵۴۴.

^{۱۵۴} - توضیح المسائل فاضل م ۲۰۱۰. - بهجت استفتائات ج ۱ م ۱۰۰۷.

^{۱۵۵} - توضیح المسائل م ۴۲۸.

^{۱۵۶} - بهجت استفتائات ج ۴ س ۵۴۶۹.

^{۱۵۷} - فاضل جامع المسائل ج ۱ ص ۶۳ س ۱۷۹.

^{۱۵۸} - تحریر امام القول فی العده م ۴ - خویی و وحید منهاج الصالحین ۱۴۷۸ - صافی و گلپایگانی هدایة العباد م ۱۴۱۰ - سیستانی منهاج م ۵۴۵.

^{۱۵۹} - توضیح المسائل مراجع ۴۳۹.

• عده زن حامل را در طلاق چیست؟

عده اش تا به دنیا آمدن یا سقط فرزندش می باشد بنابراین اگر یک ساعت بعد به دنیا بیاید عده اش تمام می شود.^{۱۶۰}

عده حامل غیر مدخوله

• زنی که نزدیکی نشده ولی حامله شده به جذب یا انزال منی آیا عده دارد؟

باید عده حامل نگه دارد. (آیات عظام: مکارم - خویی - وحید - سیستانی - گلپایگانی)^{۱۶۱}

احتیاط لازم واجب است عده نگه دارد. (آیت الله بهجت)^{۱۶۲}

• عده زنی که حامل از غیر شوهری باشد مثل زنا را بیان فرمائید؟

به فرض حمل با تولد عده تمام نمی شود و باید سه حیض عده نگه دارد مثل غیر حامل. (آیات عظام: امام - صافی و گلپایگانی - سیستانی - و)^{۱۶۳}

بنابر به مشهور به سه حیض است لیکن خالی از اشکال نیست و احتیاط ترک نشود. (خویی وحید)^{۱۶۴}

نکته: اگر بعد یا قبل از طلاق وطی به شبهه شده و حامله است وضع حمل اتمام عده وطی به شبهه است نه نسبت به زوج مطلق. (سیستانی امام)^{۱۶۵}

عده مستقیمه الحیض

• مستقیمه الحیض یعنی چه؟ وعده آن چقدر است؟

^{۱۶۰} - توضیح المسائل مراجع ۲۵۱۴

^{۱۶۱} - مکارم س ۷۳۷. منهاج الصالحین خویی و وحید م ۱۴۸۱ - منهاج سیستانی ۵۴۲ - گلپایگانی مجمع المسائل ج ۴ س ۸۷۹.

^{۱۶۲} - استفتائات ج ۴ ص ۲۴۴ م ۵۴۷۰.

^{۱۶۳} - تحریر امام ۶ هدایة العباد صافی و گلپایگانی ۱۴۱۲ - سیستانی منهاج ۵۵۵ -

^{۱۶۴} - منهاج خویی و وحید 1458

^{۱۶۵} - تحریر امام ۶ سیستانی منهاج ۵۵۵ -

یعنی کسی که به پاکی بین دو حیض او کمتر از ۳ ماه است و فرق نمی‌کند یک بار حیض شود یا ۶ بار یا بیشتر (امام)

و عده او ۳ حیض است. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - صافی - گلپایگانی - سیستانی)^{۱۶۶}

- اگر زنی مستقیم الحیض بعد از طلاق یک بار حیض شد و به جهت نامعلومی دیگر حیض نشد تکلیف چیست؟

اگر علت آن معلوم نیست که آیا به خاطر حمل است یا علت دیگر ۹ ماه صبر کند و اگر وضع حمل نکرد ۳ ماه دیگر عده نگه دارد. [آیات عظام: خویی - وحید - سیستانی: بنابر احتیاط واجب]^{۱۶۷}

عده زنی که حیض نمی‌شود

- زنی که در سن من تحيض است ولی حیض نمی‌بیند عده اش چقدر است؟

عده او ۳ ماه قمری است.^{۱۶۸}

- آیا فرق می‌کند حیض نشدن زن به جهت خاصی باشد؟

فرق نمی‌کند به سنی که غالب زنها حیض می‌شوند نرسیده مثل ۱۱ و ۱۲ سال یا به خاطر مریضی یا حمل یا رضاع یا... حیض نمی‌شود. (امام)^{۱۶۹}

- عده زنی که بعد از ۳ ماه حیض می‌شود چیست؟

^{۱۶۶} - تحریر امام م ۱۱ - خویی و وحید منهاج ۱۴۴۶ - صافی و گلپایگانی هدایة العباد م ۱۴۱۷ - سیستانی منهاج م ۵۵۱ - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۱۱.

^{۱۶۷} - خویی و وحید منهاج الصالحین ۱۴۷۷ - سیستانی به احتیاط منهاج م ۵۵۱.

^{۱۶۸} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۱۲.

^{۱۶۹} - تحریر م ۱۱

چنانچه بعد از طلاق تا ۳ ماه حیض نشود عده او تمام است.

و اگر در بین ۳ ماه بعد از طلاق حیض شود عده او ۳ حیض است. (خوئی وحید گلپایگانی صافی سیستانی) ۱۷۰

• عده زنی که مختلف خون می بیند چگونه است؟ (مثلا در قباستان و زمستان)

هر کدام که زودتر اتفاق افتاد همان را عده نگه دارد بنابراین اگر بعد از طلاق سه ماه گذشت و حیض نشد

عده او تمام شده و اگر حیض شد باید ۳ حیض عده نگه دارد. (آیات عظام: خوئی - وحید سیستانی) ۱۷۱

عده ازدواج موقت

• عده زن در ازدواج موقت چه مقدار است؟

در حامل وضع حمل است و در زنی که حیض می شود دو حیض کامل و در زنی که حیض نمی شود و در سن من تحیض است ۴۵ روز است. (مشهور)

اگر حامل باشد بنابر احتیاط واجب به هر کدام از ۴۵ روز و وضع حمل که بیشتر باشد (خوئی تبریزی) ۱۷۲

به احتیاط واجب دو حیض. (آیات عظام: سیستانی - فاضل) ۱۷۳

به احتیاط مستحب دو حیض. (آیت الله زنجانی) ۱۷۴

اگر مدت زن در ازدواج موقت در اثنای حیض تمام شود آیا این حیض یک حیض حساب می شود؟

حساب نمی شود به دلیل حیضتان کاملتان. (اتفاق) (به احتیاط تبریزی) ۱۷۵

۱۷۰ - خوئی - وحید م ۱۴۷۷ - هدایة العباد م ۱۴۱۷. گلپایگانی و صافی م ۱۴۱۷ - منهاج سیستانی م ۵۵۱.

۱۷۱ - منهاج خوئی و وحید م ۱۴۷۷. سیستانی منهاج م ۵۵۱.

۱۷۲ - منهاج الصالحین (للخوئی)، ج ۲، ص: ۳۱۱ م منهاج ۱۳۱۰ تبریزی م ۱۳۱۰ ص ۳۴۶

۱۷۳ - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۱۵ - فاضل توضیح المسائل ۲۵۸۳ - سیستانی منهاج ۵۷۴.

۱۷۴ - زنجانی توضیح المسائل مراجع م ۲۵۱۵.

۱۷۵ - همان - هدایة العباد م ۱۴۲۰ وسیلة النجاة (مع حواشی الإمام الخميني)، ص: ۷۴۰ صراط النجاة (للتبریزی)، ج ۸، ص: ۲۰۸ س ۵۸۲ منهاج الصالحین (للسیستانی)، ج ۳، ص: ۸۱ م ۲۵۹ هدایة العباد (لصافی)، ج ۲، ص: ۴۴۷ م ۱۶

عده زنی که رحم ندارد

- زنی که به خاطر نداشتن رحم عادت نمی‌شود عده او در طلاق و عقد موقت چیست؟

عده لازم است و در عقد دائم ۳ ماه لازم است و در عقد موقت ۴۵ روز است (آیات عظام: امام-صافی -

فاضل - تبریزی - مکارم)^{۱۷۶}

عده زن در صورت فسخ عقد

- زنی که به جهتی ازدواجش فسخ شده است و مدخوله بوده یا در حکم مدخوله چگونه باید عده

نگه دارد؟

همان عده طلاق است. (امام گلپایگانی صافی خوئی وحید سیستانی)^{۱۷۷}

عده ارتداد

- عده زن در صورت ارتداد شوهر چه مقدار است؟

کفر زوج: کفر فطری: عده وفات دارد. (مراجع)

کفر ملی: در صورت مدخوله بودن عده طلاق دارد (مراجع)^{۱۷۸}

عده وطی به شبهه

- وطی به شبهه یعنی چه؟

^{۱۷۶} - امام استفتانات ج ۳ ۳۳۵ - صافی جامع الاحکام م ج ۲ ص ۶۷ س ۱۴۳۴ - فاضل جامع المسائل ج ۱ ص ۴۲۹ س ۱۶۱۸ تبریزی استفتانات جدید ج ۱ ص ۳۸۶ م ۱۷۱۲ - مکارم استفتانات جدید ۲ ص ۳۸۰ م ۱۱۱۸
^{۱۷۷} - خوئی و وحید منهاج م ۱۴۷۰ - سیستانی منهاج م ۵۶۳ - گلپایگانی و صافی و هدایة العباد م ۱۴۱۷ - تحریر ج ۲ م ۱۱.
^{۱۷۸} - تحریر الوسيلة ج ۴ القول فی الکفر م ۶ - منهاج خوئی و وحید م ۱۲۸۹ - سیستانی منهاج ج ۳ م ۵۶۳ - هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۵۳۵ - فاضل - توضیح المسائل م ۲۵۱۵ و ۲۵۱۶ - بهجت توضیح المسائل م ۱۹۴۷ و ۱۹۴۸ - نوری توضیح المسائل م ۲۴۴۵ و ۲۴۴۶ و ۲۴۴۷ - تبریزی توضیح المسائل م ۲۴۵۸ و م ۳۴۵۹.

وطی اجنبیه به خیال اینکه حلال است و شبهه گاهی در حکم است و گاهی در موضوع. (امام) ۱۷۹

مراد به وطی شبهه، وطی غیر شرعی است با جهل واطی به آن اعم از اینکه قاصر باشد یا مقصر لکن به شرط آنکه مردد نباشد. (سیستانی) ۱۸۰

مقصود از وطی به شبهه، وطی غیر شرعی است بناء واطی بر شرعی بودن آن اعم از اینکه معذور باشند شرعا یا عقلا یا غیر معذور باشند. (خوئی و حید) ۱۸۱

• چند نمونه از وطی به شبهه را مثال بزنید؟

وطی زنی که بعد معلوم شود که عقد در عده بوده است.

وطی زنی که بعد معلوم شود طلاقش باطل بوده است.

وطی زنی که بعد معلوم شود اذن پدر لازم بوده است.

وطی زنی که بعد معلوم شود به هر جهتی معلوم شود محرم انسان است. مثل خواهر و زن پدر و خواهر رضاعی

وطی زنی که بعد معلوم شود ازدواج با او حرام بوده است. ۱۸۲

اگر جهل از یک طرف باشد آیا وطی به شبهه صدق می کند؟

اگر از طرف واطی باشد: وطی به شبهه است. (آیات عظام: امام - خوئی - وحید - گلپایگانی - صافی) ۱۸۳
از طرف موطوءه باشد:

به احتیاط واجب وطی به شبهه است. (آیات عظام: امام - وحید گلپایگانی - صافی - سیستانی)

۱۷۹- تحریر القول غی عده وطی بالشبهه ج ۲، م ۲، ص: ۳۴۴

۱۸۰- منهاج الصالحین (للسیستانی)، ج ۳، ص: ۱۷۳ م ۳۴۹

۱۸۱- منهاج الصالحین (للخوئی و الوحید)، ج ۲، ص: ۳۰۲ م ۱۴۷۰

۱۸۲- عروة الوثقی، فصل فی التزوید

۱۸۳- امام تحریر م ۱ القول فی عده وطم شبهه- گلپایگانی هدایة العباد ۱۴۴۸.

وطی به شبهه نیست. (عده ندارد) (آیات عظام: خویی)^{۱۸۴}

• عده وطی به شبهه را بیان کنید؟

مثل عده طلاق است. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - گلپایگانی - صافی - سیستانی - تبریزی)^{۱۸۵}

• آیا صغیره یا نائسه عده وطی به شبهه دارد؟

عده ندارد. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - سیستانی - تبریزی)^{۱۸۶}

• ابتدای عده نزدیکی به شبهه از چه موقعی حساب می شود؟ (از زمان علم است یا وطی)

از زمان وطی است.^{۱۸۷} (آیات عظام: خویی - وحید - تبریزی - بهجت)

از زمان وطی است اگر چه احتیاط از زمان برطرف شدن شبهه. (آیات عظام: گلپایگانی - امام)^{۱۸۸}

از زمان علم است. (آیت الله مکارم)^{۱۸۹}

اگر بدون ازدواج بوده از زمان وطی ولی اگر به علت عقد فاسد بوده است احتیاط لازم از زمان علم به فساد. (سیستانی)^{۱۹۰}

• زنی که مورد نزدیکی به شبهه قرار گرفته، شوهرش می تواند از اول ذت ببرد؟

وطی: جایز نیست. (اتفاق مراجع)^{۱۹۱}

سایر استماعات:

^{۱۸۴} - خویی منهاج الصالحین ۹ ۱۴۷ منهاج الصالحین (للسیستانی)، ج ۳، ص: ۱۷۲ م ۵۶۶ هدایة العباد (لصافی)، ج ۲، م ۱۴۴۹

^{۱۸۵} - تحریر امام ج ۲ القول فی عده وطی بالشبهة م ۲ - منهاج الصالحین خویی - وحید ۱۴۷۰. هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۴۹ - سیستانی منهاج الصالحین م ۵۶۷ - تبریزی مرآة النجاة ج ۱ س ۹۴۸

^{۱۸۶} - همان.

^{۱۸۷} - خویی و وحید منهاج م ۱۴۷۳ - تبریزی استفتانات جدید ج ۱ س ۱۷۱۰ - بهجت استفتانات ج ۴ س ۵۴۶۳.

^{۱۸۸} - مجمع المسائل ج ۲ س ۸ تحریر الوسيلة، ج ۲، ص: ۳۴۰

^{۱۸۹} - استفتانات جدید ج ۱ س ۹۱۶ ..

^{۱۹۰} - سیستانی منهاج ج ۳ م ۵۷۳.

^{۱۹۱} - تحریر الوسيلة ج ۲ م ۳ القول فی عده وطی الشبهة. منهاج الصالحین سیستانی ج ۳ م ۵۶۸ منهاج خویی و وحید م ۱۴۷۲ هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۵۰

اقوی جایز است اگر چه احتیاط ترک است (آیت الله سیستانی)^{۱۹۲}

احتیاط واجب جایز نیست. (آیات عظام: خویی و وحید)^{۱۹۳}

اقوی جایز است. (آیات عظام: گلپایگانی و صافی)^{۱۹۴}

• زنی که در عده وطی به شبهه می باشد آیا ازدواج با او صحیح است؟

اگر شوهر نداشته باشد برای خود واطی جایز است اما برای دیگران جایز نیست. (آیات عظام: امام- خویی -

وحید- سیستانی - گلپایگانی - صافی - مکارم- فاضل)^{۱۹۵}

عده زنا

• آیا زنا عده دارد یا نه؟

زنا عده ندارد. (آیات عظام: امام- صافی- گلپایگانی- خویی- وحید- بهجت- فاضل)^{۱۹۶}

عده ندارد ولیکن به احتیاط واجب زانی با او ازدواج نکند تا یک حیض شود. (آیات عظام: خویی- وحید)

عده ندارد اگر چه احتیاط مستحب این است که زن استبراء کند به یک حیض شدن و اگر اعتقاد داشته که زانی

زوج او است و خود را در اختیار او قرار دارد و بعد خلاف آن کشف شود بنابر احتیاط لازم باید عده نگه دارد

(آیت الله سیستانی)^{۱۹۷}

عده وفات

• عده وفات بر چه زنهایی واجب است؟

^{۱۹۲} - منهاج الصالحین سیستانی ج ۳ م ۵۶۸

^{۱۹۳} - منهاج خویی و وحید م ۱۴۷۲

^{۱۹۴} - هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۵۰

^{۱۹۵} - تحریر امام م ۴ ص ۳۴۵- خویی و وحید منهاج م ۱۴۷۲- سیستانی ۵۶۹- گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۴- مکارم حاشیه عروه فصل یجوز تجویز فی العدد- فاضل الاحکام الواضحه ص ۴۰۰ م ۱۷۹۰.

^{۱۹۶} - تحریر امام م ۱- منهاج خویی و وحید م ۱۴۷۱. هدایة العباد ج ۲ م ۱۴۴۸ القول فی عده وطی الشبهة، فاضل الاحکام الواضحه ۱۷۹۱

بهجت استفتائات ج ۴ من ۵۴۵۹.

^{۱۹۷} - منهاج الصالحین م ۵۶۶..

بر هر زنی که شوهرش بمیرد، فرقی نمی‌کند کوچک باشد یا بزرگ، یائسه باشد و یا غیر یائسه و دائمه باشد یا موقت، مدخوله باشد یا نباشد، عاقل باشد یا غیر عاقل، مسلمان باشد یا غیر مسلمان. (مراجع) ۱۹۸

• عده وفات در زن حامل را بیان کنید؟

ابعد الاجلین، یعنی هر کدام از وضع حمل و ۴ ماه و ده روز طولانی تر باشد همان عده وفات زن حامل است پس ممکن است ۹ ماه طول بکشد. (مراجع) ۱۹۹

• مقدار عده وفات در غیر حامل را بیان کنید؟

۴ ماه و ده روز قمری

احتیاط مستحب آن است که با توجه به اختلاف ماه، ۱۳۰ روز عده نگه دارد. (آیات عظام: خویی - وحید - سیستانی) ۲۰۰

• عده زنی که در زمان عده شوهرش فوت کرده است را بیان کنید؟

در طلاق رجعی تبدیل به عده وفات می‌شود، و در بائن همان عده کافی است. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - گلپایگانی - سیستانی - بهجت - مکارم) ۲۰۱

عده وفات از زمان فوت است یا از زمان با خبر شدن؟

ابتدای عده وفات از موقعی است که زن از مرگ شوهر مطلع شود. (اتفاق) ۲۰۲

سیستانی: اما این حکم در زنی که بالغ نشده یا دیوانه است محل اشکال است و رعایت احتیاط واجب است.

عده زنی که شوهرش مفقود شده

۱۹۸- توضیح المسائل مراجع ۲۵۱۷. رساله وحید م ۲۵۸۱

۱۹۹- توضیح المسائل مراجع ۲۵۱۷. رساله وحید م ۲۵۸۱

۲۰۰- خویی و وحید منهاج م ۱۴۵۰- سیستانی منهاج م ۵۷۹

۲۰۱- تحریر الوسيلة، ج ۲، ص: ۳۳۸ م ۳- منهاج خویی و وحید ۱۴۵۴- سیستانی م ۵۸۰- بهجت رساله عربی ۱۹۴۷- مجمع المسائل

گلپایگانی ج ۲ س ۷۰۳. احکام النساء س ۸۴۹

۲۰۲- توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۰.

حکم زنی که شوهرش مفقود شده و نمی‌داند زنده است یا مرده چیست؟

مسأله صور مختلفی دارد اجمال مسأله این است که اگر می‌داند شوهر زنده است حق ازدواج را ندارد و اگر می‌داند فوت کرده عده وفات نگه دارد و اگر نمی‌داند چنانچه پدر یا جد یا وکیل او از مال شوهر یا خودشان نفقه او را تأمین می‌کنند، باز هم حق ازدواج ندارد و اگر کسی نیست که نفقه زن را بدهد زن می‌تواند به مجتهد جامع شرایط مراجعه نموده و او دستور می‌دهد تا ۴ سال صبر کند و در طول مدت در جستجوی او باشند و تحقیق کنند و اگر زنده بودن او ثابت نشد مجتهد جامع شرایط به پدر و جد پدری دستور می‌دهد او را طلاق دهد و اگر ممکن نشد خود مجتهد او را طلاق می‌دهد و زن به احتیاط واجب باید ۴ ماه و ۱۰ روز عده نگه دارد. (امام خویی و حیدر سیستانی) ۲۰۳

و این در صورتی است که شرایط ضمن عقد ذکر نشده باشد یا به زوجین تفهیم نشده باشد لذا اهمیت ذکر و تفهیم شرایط در ضمن عقد اینجا مشخص می‌شود و این اجمال مسأله است و برای آگاهی از اختلاف به ذیل مسأله مراجع رجوع شود.

• چنانچه در جایی زوج مفقود شده بود و بعد از تحقیق و قبل از طلاق برگشت تکلیف چیست؟

در این صورت زن او حساب می‌شود. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - گلپایگانی - صافی - سیستانی - تبریزی) ۲۰۴

• چنانچه شوهر مفقود در زمان عده طلاق حاکم برگشت حکم چیست؟

می‌تواند در عده رجوع کند. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - صافی - سیستانی -) ۲۰۵

• اگر بعد از طلاق و ازدواج به غیر برگردد حکم چیست؟

راهی برای رجوع نیست. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - گلپایگانی - صافی - سیستانی -) ۲۰۶

۲۰۳- تحریر القول فی العده م ۱۱ منهاج خویی وحید م ۱۴۵۹ منهاج سیستانی م ۵۸۸
۲۰۴- تحریر الوسیله امام م ۲۳- گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۱۴۴۵- منهاج سیستانی م ۶۰۷- تبریزی صراط النجاة ج ۲ س ۱۲۰۴.
۲۰۵- امام همان- هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۴۵ -- منهاج الصالحین سیستانی م ۶۰۷- فاضل توضیح المسائل م ۲۵۳۲۰.
۲۰۶- امام همان- خویی و وحید منهاج م ۱۴۵۹- هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۴۵- سیستانی منهاج الصالحین م ۹۰۷- فاضل م ۲۵۳۲.

• اگر بعد از طلاق و اتمام عده و قبل از ازدواج برگشت حکم چیست؟

نمی تواند رجوع کند. (آیات عظام: امام- خویی و وحید- گلپایگانی- صافی- سیستانی) ۲۰۷

جمع دو سبب در عده

اگر دو سبب برای عده با هم جمع شده مثل اینکه زن مطلقه حامله و طی به شبهه شود آیا دو عده لازم است یا یکی؟ (به عبارت دیگر آیا دو عده تداخل می کند یا نه)

دو عده لازم است، بنابراین باید بعد از وضع حمل، عده و طی به شبهه نگه دارد. (آیات عظام: امام- گلپایگانی- صافی) ۲۰۸

تداخل می کند اگرچه احتیاط ترک نشود به تعدد عده در غیر موت. (آیات عظام: خویی- وحید) ۲۰۹

به احتیاط واجب تداخل نمی کند. (سیستانی مکارم) ۲۱۰

جواز خروج زن از منزل در عده وفات

• آیا زن در زمان عده وفات جایز است از خانه خارج شود؟

در تامین حوائج خود جایز است مخصوصا اگر ضروری باشد یا امور راجحه مانند حج و زیارت... (آیات

عظام: امام- گلپایگانی- صافی) ۲۱۱

جایز است ولی کراهت دارد الا در موارد ضروری یا اداء حق ... (آیات عظام: خویی- وحید- سیستانی) ۲۱۲

کراهت دارد. (آیت الله تبریزی) ۲۱۳

۲۰۷- امام همان- خویی و وحید م ۱۴۵۹- هداية العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۴۵- سیستانی منهاج م ۶۰۷.

۲۰۸- تحرير الوسيلة، ج ۲، ص: ۳۳۶ م ۸ گلپایگانی و صافی م ۱۴۱۴.

۲۰۹- منهاج الصالحين م ۱۴۸۰.

۲۱۰- سیستانی منهاج م ۵۵۶. مکارم حاشیه عروه فصل تزويج في العده م ۱۲

۲۱۱- تحرير الوسيلة ج ۲ م ۷- هداية العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۲۹.

۲۱۲- منهاج خویی و وحید م ۱۴۵۲ - سیستانی منهاج ۵۸۵.

۲۱۳- صراط النجاة ج ۲ س ۱۷۰۶

نکته: بیکره لها المبيت خارج بيتها على الاقرب

حداد

• حکم حداد در عده وفات را بیان کنید؟ و مقصود از حداد چیست؟

حداد واجب است (مراجع)

مقصود از حداد زینت است در زمان عده و فرق نمی‌کند در لباس باشد یا در بدن و تشخیص آن با عرف است. و ترک آن در زمان عده بر زن واجب است. (حتی می‌تواند کیفیت پارچه و دوخت لباس سیاه زینت حساب شود) (آیات عظام: خویی - وحید - سیستانی - گلپایگانی - صافی - بهجت - مکارم) ^{۲۱۴}

در مورد مرد غائب که به حکم حاکم ولی او زنش را طلاق می‌دهد وزن باید عده وفات نگه دارد

در این فرض حداد واجب نیست (خوئی وحید) ^{۲۱۵}

• اگر حداد را حفظ نکرد آیا به عده خللی وارد می‌شود؟

حداد واجب مستقلى است و شرط در عده نمی‌باشد. و لذا خللی در عده وارد نمی‌شود. (آیات عظام: خویی - وحید - امام - گلپایگانی - صافی - سیستانی) ^{۲۱۶}

• آیا حداد در متعه هم لازم است؟

اگر مدت زیاد باشد، حداد واجب است. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - صافی) ^{۲۱۷}

اگر کم باشد مثل (یک الی دو روز) واجب نیست. (آیات عظام: امام - وحید - گلپایگانی - صافی) ^{۲۱۸}

واجب است مطلقاً. (آیات عظام: خویی - سیستانی - فاضل) ^{۲۱۹}

^{۲۱۴} - منهاج خویی - وحید ۱۴۵۲ منهاج سیستانی ۵۸۱ - تحریر القول فی العده الوفاء م ۴ - گلپایگانی و صافی ۱۴۲۶ - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۱۸ - بهجت توضیح المسائل عربی م ۱۹۴۴ . احکام النساء مکارم م ۸۵۳

^{۲۱۵} - منهاج م ۱۴۵۹

^{۲۱۶} - خویی و وحید منهاج ۱۴۵۲ - تحریر الوسله م ۵ - هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۲۷ - سیستانی منهاج م ۵۸۴ .

^{۲۱۷} - تحریر عده وفات م ۶ گلپایگانی و صافی هدایة العباد ۱۴۲۸ .

^{۲۱۸} - تحریر امام م ۶ - وحید منهاج ۱۴۵۲ - گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۱۴۲۸ .

محلل

• در چه صورتی زن نیاز به محلل دارد؟

اگر زنی را دو بار طلاق دهند و به او رجوع کند و یا طلاق دهد و بعد از هر طلاق عقد کند چه در بین یک طهر باشد یا چند طهر چه مجامعت بعد از هر طلاق شده یا نشده بعد طلاق سوم بر شوهر حرام می‌شود و نیاز به محلل دارد. (امام. گلپایگانی صافی سیستانی بهجت) ۲۲۰

بنا بر احتیاط واجب در هر بار نزدیکی نماید و بعد از دیدن حیض و پاک شدن طلاق دهد. (آیت الله مکارم) ۲۲۱

• اگر در بین سه طلاق زن به عقد کس دیگر درآمده باشد آیا باز هم نیاز محلل است؟

نیاز نیست. (آیات عظام: امام - خویی - وحید - سیستانی - گلپایگانی - صافی) ۲۲۲

• شرایط صحت محلل را بنویسد؟

۱- عقد دائم باشد. (مراجع)

۲- بلوغ :

باید بالغ باشد. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - بهجت - نوری - اراکی)

احتیاط واجب. (آیات عظام: سیستانی - خویی - تبریزی - فاضل - صافی - وحید)

۳- وطی در قبل :

باید وطی در قبل شود. (آیات عظام: امام - وحید - بهجت - نوری - اراکی - فاضل - صافی -

گلپایگانی)

احتیاط واجب وطی در قبل شود. (آیات عظام: خویی - سیستانی - تبریزی)

۲۱۹- خویی منهاج ج ۳ م ۱۴۵۲ - منهاج سیستانی م ۵۸۲ - فاضل الاحکام الواضح ۱۷۹۵
۲۲۰- تحریر القول فی اقسام الطلاق م ۲ - گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۱۳۹۷ - سیستانی منهاج م ۵۲۵ - بهجت رساله عربی ۱۹۵۲.
۲۲۱- توضیح المسائل مراجع ذیل م ۲۵۲۷.
۲۲۲- تحریر الوسيله اقسام طلاق مسأله ۵ - خویی و وحید منهاج م ۱۴۳۹ - سیستانی منهاج م ۵۲۴ - هدایة العباد گلپایگانی و صافی م ۱۴۰۰.

۴- بعد از فوت یا طلاق و گذشت عده باشد.^{۲۲۳}

• آیا انزال در صحت محل شرط است؟

احتیاط واجب شرط است. (آیات عظام: امام - فاضل - بهجت - گلپایگانی - صافی - تبریزی -)

انزال لازم نیست. (آیت الله نوری -)^{۲۲۴}

احتیاط مستحب انزال کند. (آیت الله سیستانی)^{۲۲۵}

• آیا لذت بردن دو طرف شرط است؟

دخول باید به طوری باشد که دو طرف لذت برده باشند. (آیات عظام: اراکی - وحید)^{۲۲۶}

• آیا دخول به مقدار حشفه کافی است؟

به مقدار حشفه کافی است. (آیات عظام: گلپایگانی - امام - سیستانی - بهجت)^{۲۲۷}

• آیا نزدیکی در ایامی که وطی حرام است برای محلل کافی است؟ (مثل ایام حیض)

کافی است. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - سیستانی)^{۲۲۸}

• اگر شک شود درسه طلاق و کمتر آیا نیاز به محلل است؟

بنابر کمتر گذاشته و نیاز به محلل نیست. (آیات عظام: امام - گلپایگانی - صافی - سیستانی)^{۲۲۹}

^{۲۲۳} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۷. وحید توضیح المسائل م ۲۵۹۱.

^{۲۲۴} - توضیح المسائل مراجع م ۲۵۲۷. صراط النجاة تبریزی ج ۲ س ۱۶۷۶.

^{۲۲۵} - منهاج م ۵۲۳.

^{۲۲۶} - توضیح المسائل مراجع ذیل م ۲۵۲۷ - وحید توضیح المسائل م ۲۵۹۱.

^{۲۲۷} - گلپایگانی و صافی هدایة العباد م ۱۴۰۱ - امام تحریر الوسيلة م ۶ - سیستانی منهاج م ۵۲۳ - بهجت م ۱۹۵۲.

^{۲۲۸} - تحریر امام ۹۲ - گلپایگانی هدایة العباد ۱۴۰۴ - سیستانی منهاج ۵۲۷.

^{۲۲۹} - تحریر امام م ۱۰ - گلپایگانی و صافی هدایة العباد ۱۴۰۵ - سیستانی منهاج ۵۲۸.